

حریت فکریه

ممالک عثمانیه ایمن سنه لکی ۴۰ آلتی آلتی ۲۵ غروشد
ممالک اجنبیه ۱۲ ۵ ۷ فراندو

آبونه شراطی :

عمل الآاره سی : باب عالی جاده سنده
یکی عثمانلی مطبعه و کتبخانه سی

۴

در عین محبتیم بنافوس
تاریخ انقلاب آلتی رند و دست اندازیم ایلی بی قیام کیم
بمقدار صابور نیکم معتمد قریب دهم صوره قدراتی قطع بر دهم اولی
تقدیر در حال عرصه خیمیم اشیای سر به کوزه دیکه دوج بعد عیون و حق بر کوزه قدر دهم معتمد
باز انقلابیم یکدیگر فقط مطلق اولیای بنده حکم خطای سواد و نایب و سرور و اوقاتی
حالی اندر سر اولیای صحت و کاره صریح ایم فقط سیدی شد و شد و کاره
تمیز و دیار ایوب و سید اولیای صحت و کاره صریح ایم فقط سیدی شد و شد و کاره
اولیای صحت و کاره صریح ایم فقط سیدی شد و شد و کاره
تاریخ انقلاب کز نگاه استقلال کردیم بنده و صوره قدر دهم اولی
خبر و تقیبتیم صوره اولیای صحت و کاره صریح ایم فقط سیدی شد و شد و کاره
کدام یکدیگر بنده و صوره قدر دهم اولی
تاریخ انقلاب کز نگاه استقلال کردیم بنده و صوره قدر دهم اولی
تاریخ انقلاب کز نگاه استقلال کردیم بنده و صوره قدر دهم اولی

مبارك کسی بلکه مجروح و بی جمال آئنه‌نك، او بری عقل و حکمتك بیه سامعه سنی تشبیط ایدوردی .

۱۶۸۷ ده و نديك اميرالاسی موروزنی برآ آینه‌نی محاصره ایدتی . بکر عظیم‌الشانك معبدی ، بر خیلی مدت ، و نديك کافرنك کلله‌نی بییدی . ترک‌لرک اوراده صافلاقلری بارونك آتش آلسی ایله زوالی پاره‌نون برمادستانه‌دوندی . موروزنی یونکلده اکتفا ایتیرهك حرنك یغساننی فرمان پیوردی ! عاقبت ، یوزسه اول ، لورد الجین ، ملتئك حرص غاصبانسه نمونه نما اولورق معبوده عقلك محراب خرابنده هرته‌بولدی ایسه‌چالوب « بریتیش موزیوم » ه نقل ایتیردی... قدیم یونان آرتق ثولمندی . آلمزده یالکز ، اوعصرلرک یادداشتی اولتی اوزره ، اومبروسك دهاش ولطیف ، وله‌نیش و ظریف ، هول انکیز و غریب ، روح نوازوعجیب داستانلری کچی بعضی مآثر ادبیّه بولونیوردی .

یونندن دوت سنه اول ، صوگ دفعه ، آئنه‌دن کچیدکده مالکک عقل و حکمتك حرینی زیارته کیتدم . موزملره نقل اولونه‌میان انقاص و ستونلر ایله پاره‌نون مه‌ما ممکن احیا ایدلش . مورخین علما مولعلری ممکن اولدینی قدر تعین ایتملر . ناموجود طاشلر ، ستون باشلری ، تزیینات تکرار یاپیلدش . حتی برایکی سنك تراش بزم طوافر ائاشنده بر (شاپتو) و (دوزنی) اسلوبنده برطاش اوپیورلردی . قارشیدن ، ماضی اویانمش ، ادوار قدیمه‌جانلانش ، برقیلیس عصری‌حالادوام ایدبورطن اولنوردی . فی‌الحقیقه ، آفرولیس ذروه‌سی ، قاریاتلرک بدیمه‌نثار ستونلری جدا آرنه‌ست ره‌ناتی مظهر الهام ایدجك بروضیتده ایدی . پاره‌نوندن آیریلیوردم ، فقط مفکره‌م وقوه خیالیه‌م اصلا آئنه‌نك سجده‌کاه حرانی برافه‌م پیوردی .

معبدی احیا ایدنلر پك اصابت ایتملر . بوتاریخی (رستوراسیون) سایه‌بنده ، آشانغی ایترن ، مینه‌روا راهب و راهبه‌لرنك سسلرنی طویدم . اوروحانی ترنمات ، پری کیاسته تحاف اولونان منطومات هپ سامعه روحه ایرشیدی . اومذهب بدیع یونانینک اوابانی ، فدیاسك هیکلی جوارنده ، کوزرمله کوردم . برآز ایلری کیته ایدم ، هر حالده ، مولونك عمزاده‌سیله کوروشه‌جك ، بر (اثناتیرك) چشان کبودی قارشیننده وجد زده بدایع اوله‌جقدم . آفرولیس طریقه هریره کیده‌ییلردم : برآز غیرت اینهم (سالامیس) . حاکم برنقطه‌ی جیقار واورادن ابرائك لشکرلرنی ، دونغالرنی ، آسیا خلفنك یونانستانه آقینی بیه کوریه‌ییلردم .

ای پاره‌نونی احیا ایدن ویا ایدنلر ! سزه صمیم قلبدن سلام و احترام . سزك سایه‌کزدهدرک بن بوکون ذیموسته‌لکه

برقاچ بالغبی صندالی کچدی اوزاقلره ...
بحرک سکون حزنی بنه عودت ایلدی ،
روح مولی کندیسنه دعوت ایلدی ؛
طالدم بم تفکره ... کوردم که قاب قاره
برشی جگر کی بنی عمنه دبدیم ..
قاجدم .. پیمده فقهه انداز ایدی عدم .

سلیان نسیم

« خاتم الانبیا ، دن »

جلال نوری بك « خاتم الانبیا » عنوانیه برارش یازمشدور . کتیخانه‌من ، پك یقین بررماده بوکتانی نشر ایله وظائف وطنیه‌سنه دوام ایدجکدر . بو اثرله یکی بر تاریخ اصولی باشلدور . دکل یالکز بزده ، حتی عام غریبه بیه ، هنوز بویه‌یکی ویسپولوی اساس اوزرنه مستند بر تاریخ یازلامشدی . ارك (دهای محمد) عنوانی بر فصلی یوندن اول بر مجموعه ایله انتشار وخیل نظر دقت و انصاری جلب ایتشدی . ایلک قسنه‌منی تبرکاً بو اثر عال‌العالم مقدمه‌سیله تزیین ایدیوروز . آئیده اوقونه‌جق سطرلردن اثر حقنده بر فکرا ایدمك ممکندر . توالی ایدجك نسخه‌لرن « خاتم الانبیا » حقنده پك مکمل قلملردن جیمش بعضی تنقیدات و تدقیقاتی احتوا ایدجکدر :

مقدمه

— خواجه اتم محمد اسعد افندی حضر تلیرنه —

عقلای سببه‌نك وطنی چوقدن بری اونومتشدق . آفرولیسک اوزرنه بر اکیل کچی قوندیریلان پاره‌نون ، معبد بکر ، نصرانینك مالک رومه استیلاسیله ، مع‌الأسف ، کلیسایه تحویل ایدلشدی . خوستایلر ایتینوس کچی بر معمار بدیمه پروو و فیداس کچی بر خانی الله ارك بو صنع جلیلی نامار ایتلردی .

اوجونجی عصر عیسویه ، لافارس ، مینه‌روا — آئنه‌نك یو حرم خاص الخاصی بر فاحشه جهوپله اکتوب سرخوش اولتی ایچون طریخانه آغاندن چکامشدی . فیداسك محائب دهر دن اولان مشهور مینه‌روا هیکلی ، اونه‌کامده ، هر فصله تانکولرک ساطیرلری ، بالطه‌لری ایله ییقیلشدی . آلتیوز اونوز نارینه‌طوغری معبوده ذکالك سجده‌کاهی یکی کجاوزلره دوچار اولدی . آندن سکره ترکرل آتیقه حوالیه‌سنه متولی اولشلردی . بالطبع یزانتین کلیسای مسلمان مسجدینه تحول ایدتی و انشا ایدیلن مناره‌نك بالاسندن (محمد !) لفظه

ایدر۔ حضرت فخر کاشانی، آنلرک نقطۂ نظر تندن جبریل امین بدیلہ قوریلور بر "صدائونیس" آلتندن بشقہ برشی دکدر، حالوکه عظمت محمدیہ یونک پک بالاسندده۔ جناب سیدالبشر انسان اولقی اوزره عا کما ایدیلرک اولورسه پک بیور، سیرجیلرک مجلہ سی اورالر چیقماز۔

شوراسی اک آجیق بر عبارتہ ایلہ افادہ ایدم: تاریخک درجۂ نہایده جاهل دکم۔ غم و ارادت، رأی قطعی و منات، بر چوق قوای روحیہ مالکیت اعتباریلہ بر قاچ بیوک سیا نظرکام مؤاخذہ منہ چیقور:

قوتوچیئوس، تاکیاموئی۔ بودا، اسکندر، عیسی بن مریم، بابلوس، لوتہر، قرومتول، ناپولئون۔ یوناپارط، ییزمارق الی آخرہ۔

آز چوق یونلرک قصہ لرخی اوقودم۔ یالکز اوقودملہ اکثفا ایتدم۔ یونلر حقنہہ کندمہ خاص محاکات روحیہ یی یورودم۔ بیطرفاقت اکتساب ایتک ایچون شخصیتدن مہما امکن چیقدم۔ برمتکر ریاضی اولدم۔ اسلامینین تجردلہ سزہ اعتراف ایدرم کہ شو رجال تاریخیہ ایتندہ عہد المصطفیٰ درجۂ عزیمتہ بر بیوک آدم کوردم۔

اون طقوزنجی عصر مؤلفلرک برقاچی سیدالبشری ایستہ ریا موسکولاریس، "دعہ"، مالی خویلا خستہ قنلریلہ مصاب کوریورلر وکندینی برطاقم مذاہبی احداث ایدن درویشان و متصوفہ شکاندہ تصور ایدیلورلر۔ بشہ تفصاحت ذاتیہ مہ استناد ایلہ ادعا ایدرم۔ حضرت پیغمبر یونلردن ہرچ بریلہ معلول اولدینی حالہ اولہ کوزل ترتیب ایدیش، اولہ عافلانہ تطبیق اولومتش بر مؤسسۂ معظمہ وجودہ کنیردی کہ یونک معانی تاریخ شدیدیہ قدر قید ایتامشدر۔

بنام علیہ، کوئی نقطۂ نظر تندن، تاریخ عمومی نقصاندر۔ اک بیوک شخص تاریخی مورخلری اشغال ایتدمشدر۔ طرفکیرلک و خلافکیرلک اورنہ سی ہنوز تاریخ بولمشد۔

حضرت محمد، زمانی، محیطی، عرقی دکل: زمانلری، محیطلری، عرقلری بدیلہ قدرتیاب اولمشدر۔ قواعد جدیدۂ تاریخیہ موجبتہ بر آدم، ولوردهی اولسون، زمان، محیط، عرق کی عناصرک زادہ سیدر و آنلرک حدودی داخلندہ ایش کورہ بیلر۔ یا کاش اولیان و ایپولیتن طرفندن کوزل بر قلملہ توضیح اولنان بودستور تاریخی عہد المصطفیٰ عصری تدقیق ایدیلرکن بر آرز شاشالار۔ ہلہ، بر چوق خصوصاتدہ طوغری اولان دونور کوستا لو یونک تکامل اقوام قوانین روحیہ سی بالطہی طاشہ اور۔ بالکس بتون تکاملات و تکملاتی قدرت شخصیہ و قہرمانلرک جلادنتہ عطف ایدن و ہر نقطۂ نظر تندن طوغری اولیان استوچیالی قارلایک نظریہ سی ہارلاق بر نمونہ ایلہ تأید ایدر۔

ہوہ لرخی قولاغملہ طویورم و ماضیہ کیدرک او اعصار طریفہدہ یاشاہ بیلورم۔

..

طن ایدرم کہ "عصر سعادت" دہ اوروپا مورخلرک خصوصت ویا لاقیدی جیلیسی (آناویق)، مسلمان سیر نویسیرلک قبا مبالغہ لری ایلہ وندیک کمیلرک یومباردمانی نتیجہ سی اولورق یارمۂ یونک کولار آلتندہ قاناسی کی، زمانزده، کشف برستہ نادانی ایلہ محتجدر۔ آفریوولیس و بومیہ یا اعصار و دھورک پیغدی طوبرا لرک آلتندن چیقارلدینی کی قرن نوی: دہ، اصول تاریخیہ سی تحتندہ، مستور اولدینی خرافات واساطیرک، اسنادات و شتیالک قمرندن اخراج ایدیلر۔

حضرت پیغمبرک تاریخی یازمق چوقندن بری، ہم ایچون بر غایہ اہل مرتبہ سندہ ایدی۔ شرائط فنیہ سی دائرہ سندہ فخر کاشانی عا کما آرزوسی بندہ حاصل اولونجہ عاذنا دماغم بر فکر و حس چینی آلتندہ قالدی۔ طن ایتم کہ یو بایدہ دوشونمکامی و حس ایتدکامی یازمغہ عمرم کافی کلون۔

سیدالبشر تاریخ نقطۂ نظر تندن مغدوردر۔ غیر مسلم مورخلر ولو اک حر فکر لیلردن اولسونلر، بیوک و ارقی بر خصوصتک زبونیلورلر۔ آنک ایچون اوروپادہ ہیچ بر تراخ نوس دی دہا ہیچ بر نہان، ہیچ بر موسمن، ہیچ بر مق اولہ سیرسیہی یازمامشدر۔ آثار موجودہ یا علی العادہ وقایع نامہ لردن ویاخود قدر عمدی تنقیص مقصدیلہ قلمہ آلتش کتب طرفکیرانہ دندر۔

ذکی مستثنای تاریخیہ بیوک بر ایز برافان وولنر بیلہ عصر احمدینک اہمیتی درک ایدمماشت، کوجندیردیکی وقتک یاپاسنی نمون ایتک ایچون (محمد) نامیلہ پک قابو رو حیات اعتباریلہ پک ہیچ اولان بر تیاترو اوپونی ایلہ کندی قدرتی تنقیص ایتشد۔ غریبدرکہ یو حکیم، قارلایک دیدیکی کی قاتولیک کلیسائی تہزیل ایچون عظمت کاشانی، سر موجودی بیلہ کورمہ جک درجہدہ کوزلرخی یومشد۔

مسلمان ارباب قلمنہ کلنجہ، ہزاران تأسف، یونلر سیدالبشری بشر اولقی اوزره عا کما ایدمماشتلر؛ طولیدر دقاری مجملہ ایدمہ، انسان اوغل انسان و بشری ایلہ افتخار ایدن پیغمبری انسانیتک فوقندہ کورہرک کندیسنہ عقل و منطقک، قوانین رصنۂ طبیعتک خلافندہ و مواجہۂ تناقضندہ بیکار جہ معجزات غلیظہ اسناد ایتشلرد۔ سیر نویسیرلر مہ تأسف ایدرم پیغمبر یوگون بیلہ جہانک مہم برقمسنہ حاکم بر دین، قرآن کی بر دستور متین برافش ایکن یونلرک خارجندہ خوارق آرامق جدأ یوصلہی شاشیرمقدر۔ خصوصیلہ یکی سیرجیلرک مؤلفانہ مراجعت ایدیلہ جک اولورسہ، مع الاسف، شان نوی پک تناقص

ذاتاً بتون بتون مجرد وآفاق بر نقطه نظر دن تاريخ يازمق
عديم الامكاندر .

تهلك ديدى كى نفس الامرده بر مسئله روحيه اولان تاريخى
يازمق ايچون روح ، يته كنديسنه محتاجدر .

بو كسانده حضرت پيغمبرك زمانى ، محيطى ، عرقى ،
افكارى ، حسياتى ، اصحابى تدقيقدن مكره بر طاقم نقصات
روحيه بى بيه چكز . عسكر قوماندانى ، رئيس وامام حكومت ،
واضع قانون ، بانى دولت ، ديپلومات ، سياسى ، مدير
ومدير ، مدون اصول اخلاق ، شاعر ، كلكمك معنای غير
قرآنيسيه شاعر ، حكيم ، فرد ، الى اخره ، اولقى اوزره
عبداللطفي بي تصوير ومهما امكن شكل صبيحي تعريفدن
مكره الكاساسي نقطه بيه كلكز : بى رته دين قطبيسي ويرن
حضرت عدى مطالعه ايده چكز . شوراسي سويليم كه بو قدر
بيوك ودى شمول بر فكر تاريخده هيچ بريسيوك آدمك
مفكره سنى اشغال ايده ممشدر . بو اعتبار ايله سير نبويه
فوق العاده براهيتي حائزدر . وطن ايتيم كه هيچ بر تاريخى زمين
بودر جده جالب نظر ابتصار اولسون .

شخصيت محمدية بي توضيح ايچون برآزده مقايست تاريخيه
كبرشك : حضرت مفخر موجوداتى قوفوچوش ،
ناكاموني - بودا ، عيسى بن مريم ، پاولوس ، لوتور وسائر
ايله مقايم ايندك . بتون بوسابقه لودن جناب پيغمبر ، بر فارس
اولو الغزم كى چيقدى .

حضرت پيغمبرك الوهيت حقنده كى افكارى تنقيد ايندك .
آراى صميميه نبويه ايله افكار رسميه رسالتناهيى مقايست ايتك
ايشتهك . نتيجده ، ابوالقاسم ، روحناسلرك بلكه برنجيسى
اولقى اوزره نظر حيرتخه چاريدى .

خلاصه ، شق قر ، معراج وبوكا شيه خوارق عادات
ايله قدرى اعلايتدريك ايتيئين سيدالبشر ، بشر اولقى اوزره
حماكه ايديلنجه بك بيودى واوقت ، ذات سنه لرينك صفت
انسانيه لرته عطف اينديكى اهميت اكلاشلى .

تأسف اولتور كه تركيه مزده ، شمدى به قدر ، وثائقه
مستند قلمه آلتش بر قاج اردن ماعدا بزم اكلاديغز
طرزده ، كتب تاريخيه بو قدر .

بك اسكى مجله ايك وثيقه اولقى اعتباريله ده اهميتلى اوله ماز .
بيلىر برد اوراق قوللكديونى ماهيتنددر . جودت تاريخى
بي روح برجسته بگزدر . كال بكك تشريرات تاريخيه سى برد
شاهنامهدر . (نتائج الوقعات) اكثره نسيه برآز جانليدر .
حاليوكه انظار مزده ماضى بي احيا ايده چك ، تكامل ويا
تردى امي كوستره چك ، بزه قانون اجتماعى اوكرده چك
حماكه اوزرته مستند توارينه ، ملنجه بيوك براحتياز واردر .

تاريخده ، واقعا ، آره صره ره ناك متصوفانه استيزا .
لرته ، تهك رياضى تحليلانته ، قارلايك حق داهيانسته ،
مق اولهك فكر عمليسنه تصادف اولونه چق ايسده ، بر
وجه پيشين سويليم كه اتركك مؤلفي ، هر كدن زياده ، بر
بم . بر مورخ بروقه ماضيه بي ويا برملتك رويحياتى تدقيق
اينديكى وقت شخصيتدن تجرد اينليدر . نظريه سى ، صوك
زمانارده بين الحورين خبلى مودا اولندي . حتى ادبياتده بيله ،
كوستوا فلوهر ، بو طريقي التزام اينشدى . فقط بو ، قطعيله
قابل تطبيق بر اصوليدر ؟ تاريخ ، تام معناسيله ، بر كيميا
لاورا طواى اوله بيليرى ؟ هر حالده ، ماضى بي تنقيد وتحليل
ايده چك بر مؤرخ ، اكر بو ناه ليافت كسب ايتك ايتيور
و بر مقصد سياسيه بى خدمت املنده بولونيورسه ، حقيقى
كورده چك بر يوكك محله چيقيملير . تاريخ ، كشف حقيقت
ايچون يازيلير . يوقسه ، منحصراً اسلافى تاليه ايچون قلمه ائماز .
حالده بر مقصدك ترويجي دوشون بر آدم ، ولو كه بيوك بر
اقتدار صاحي اولسون ، مورخ اوله ماز . بو اعتبار ايله چه زاره
قانون مورخ دكلدر .

فقط شوراسيه اونو تلاميدر كه تاريخ عيني زمانده بر
فن و پرده صنعتدر . مأثر صنعتده ايسه مؤلف قاعده ستره
رعيت ايده ماز . اعاده ماضى ، احياى اعصر بر امر صنعتدر .
تفرعات دقيقه سته وارنجه به قدر بر خراب سرائى ره ستوره
ايتك على العاده بريناي وجوده كيتريك ايچون لازم كان قدرت
صنعتدن بر آز فضله سته عرض اقتدار ايدر . قوپيده بيله
مستندك شخصيتى كورمك ممكن اولور .

بو اعتبار ايله اونه ست ره ناك (حيات يسوع) نده
ماجرى عمرى او قوتان ذات ، حضرت عيساميدر ، يوقسه
بالدات ره ناتيدير ؟ انسان بعضاً بو خصوصده ترده اوغرار .
تحقق قبيلدن ايكي فطوغراف قليبسه سنى عيني كاغد اوزرته
چيقرارلر . استحصال ايدلن رسمده ايكي كيشينك علام
فارتسمى كوريلور . تاريخده بونك كيدير . لورد بارتدن بحث
ايدركن ، فن ، نه قدر جبر نفس ايشه ، برآز كنديسي
كوسترر . ايشه ، آنك ايچون ، شو ترجمه حال نبويه ، بز ،
عظمت محمدية بي تصوير اينديك مزده ، برآزده آنك حيرتاي
علاوه ايدرسك معذورز .

بر استه بي برى على العاده چالار و بر ديكرى داهيانه ،
مبدعانه ، پسانو اوزرته اجرا ايدر . بيه كيك اولورسه
اولسون ، اينديلين صدرلده ، نوطلرده ، بيه كارك
ذاتيت شفقدارى ايله برابر چالانك ده شخصيتى كورمك
امكان داره سندهدر . ايشته بونك كى ، بو سلسله
تدقيق مزده ، بز ، روح مطالعاتدن اصلا آبريله ميه چنز .

عبدالحق حامد

— ۱ —

شعرك پریسی ، آہ .. اوفونی کوزل قاذب
 بلور معبدندہ ملالی و پرطرب
 صنعت نشیدہ سیلہ مقدس ربانک ،
 اعصار کی کرانہ خطاب ایلہ یوردی ہب ..
 شاعرلر ، اعتلا ہوسندن ارادہ سز ،
 کوزلر مراب غشی ایلہ سوز کون ، بومعبدک
 یاقوت قبہ سندہ کی لاهوت غنچہ ریز
 آلتندہ قیلدی سجدہ خولیا دربن ، دربن ..

— ۲ —

وہویلہ سر بزمن ، آسمانہ حسرتکار ،
 پری بی تیکہ دیلر ، وہردیلر جواب سرود ..
 مال نورنی سر بردی پرغرام اشعار ،
 آچاردی لیلہ افکار اینجندہ بدر کود ..

کمال فطرتہ مظہر دوغان بووک باشلر
 جہانندہ آفسر شہرتلہ اولدی زینتیاب ..
 زوالی ساخہ سز لرہ بر سکوت نزار
 ویارکاکت نغمہ یلہ قالدیلر بیتاب ..

— ۳ —

فقط بو معبد بلورہ کلدی « عبدالحق -
 حامد » کہ بر کونشدی بو فسحتی ناصیہ ..
 دہا او ناصیہ دن کاشانہ بارلایارق
 عکس ابتدی احتشام ایلہ یاقوت قبہ یہ ..

بو العکاس ایلہ شعرك پریسی لاهوتی
 بر فجر اعتلادہ سوزرکن نکاہنی ،
 رباب روحی بو بووک « حامد » کہ ندا ابتدی ؛
 آکلندی آسمانلرہ طوبراق السہنی !!

بو بوکھلن سسی حیرتہ دیدی معبودہ ..
 تختندن ایندی تیرہ ہرک مست احتشاس ؛
 او تاجدار معانی بہ قیلدی بیک سجدہ !!
 « حامد » نہ در ؟ . یکنلرہ نسبتہ ایت قیاس ؛
 اولکیلر پریہ فیلا رکن بوتون سجود ،
 پری او شاعر دہانی بیلہی بر معبودہ !!

انیس بیج

فن وصنعت تاریخ آنجنی اون ملفوظنجی عسردہ اہمیت
 لائقہ سنی احراز ایغشدر . ۱۸۰۰ سنلرینہ طوغری فرانسدہ
 یازیلان تاریخلر پک ابتدائی برماہیتی حائر دی . آنجنی شاطلو
 بریاندن مکرہ ، فرانسدہ ، تاریخ یازلدی . عینی زماندہ ،
 آلمانیا وانکاترہ دہہ تاریخ ساحہ سندہ بر انقلاب اولدی .
 تختین شناسی (آرکہ اولوزی) دہ سوک زمانلرک محصولیدر
 مصریات (ازیٹولوزی) ، آئودیات (آسیریلوزی) ،
 ہندیات (آندیانیم) زمینندہ وقوع بولان کشفیات مہمہ ،
 فن السنہ شناسی (لہ نکوئیستیق) وعلی العموم فنون مثبتہ نک
 ترقیبی قدیم تاریخی ہراج مرہج ایغشدر . غلمک صافدرونتلی
 بر سرنبہ زائل اولمشدر . کذلک عالم فنیائندہ حادث اولان
 انقلابات مہمہ بوکون تاریخ نویسلر دہ اسکینندن ہشفہ اوصوال
 آنخاڈینہ مجبور ایڈیور .

بزم مورین سلف ، باطبع ، خیل صاف اثرلر وجودہ
 کثیر مکدہ معذورایدیلر . بوکون ، تابخ ، بریسقولوزی مسئلہ سی
 اولمشدر . بیسقولوزی ایسہ معنای عمومی ایلہ ، تشریح و فیروزولوزی
 فنلرینہ استاد ایدر سلفلر من بوئلری بیلہ مندی . لطفی افندی ایسہ
 - غن ایدرم - فنون مذکورہ نک اسملرینی بیلہ طوعامشدی .

بتون بو موانع و تاریخک نہ قدر کوچشدیکی نظر امعانہ
 آلینیرہ صحائف آتیدہ کوریلہ جک خطیائے بدن طولانی قارئلر .
 سزک عفو و ماحولرینی قزانش اولورز . اثردہ وقایع و حادثات
 ممکن سرنبہ اعمال ایڈیلہ جکدر . بزجہ اہم اولان جریان
 تاریخیدر کذلک الجملہ خرافات و معجزات عن قصد ترک ایدلشدہر .
 اول و آخر سویلہ یکمز وجہ اوزرہ اثرمنک موضوعی بر شخص
 آدمی اولقی اوزرہ حضرت محمد المصطفادر .

اگر کتابکزک سوکندہ ، تدقیق تہ عطف اہمیت ایدن
 قارہ ذی اعتبار ، یازدہلر منی ذہننا اجمال و محاکہ ابتدیکی
 وقت قلبندہ حاصل اولہ حق و یا خود تریاد ایدہ جک اولان حب
 نجی ایلہ ، بردقیقہ استفادہ شکل و شمائل عمدیہ بی کورہ جک
 اولورسنہ اجتہادات و مساعیمزک الک بیوک مکافاتکی کورمنش
 اولورز . ۱۰ ذی الحجہ ۱۳۳۱

جلال نوری

